

A sorsközösség vállalása

Bakonyi István:
Serfőző Simon,
Antológia Kiadó,
Lakitelek, 2012.

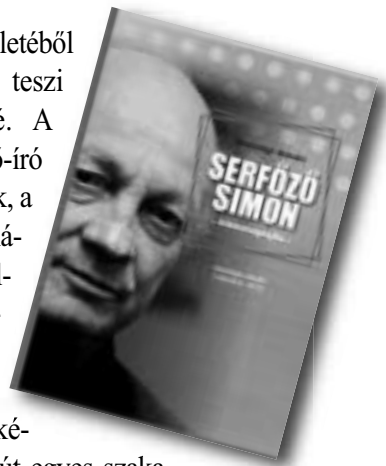
„Felismerhetővé válik-e olyan alkotásoknak az esztétikai hozadéka, amelyek szövegszerűsége eleve névű újítja a látszólag sem kimerülő hagyományközösségi témavilágot? Kap-e érdeklődéskeltő visszhangot Serfőző Simon remekműve, *Gyerekidő* című önéletrajzi regénytrilógiája?” – Bertha Zoltán 2012 májusában megjelent *Sorsmetszetek* tanulmánykötetének *Nemzeti irodalmi paradigma* című előszavában felvetett kérdéseire igen gyorsan választ kaphattunk Bakonyi István 2012 őszi megjelent *Serfőző Simon*-kismonográfiájából.

Serfőző Simon József Attila-díjas költő: a Hetek (Ágh István, Bella István, Buda Ferenc, Kalász László, Raffai Sarolta, Ratkó József) közösségi-népi elkötelezettségű költőcsoport jeles képviselője 1942-ben született Zagyvarékasón. Első kötetei (*Hozzátok jöttem*, *Nincsen nyugalom*, *Ma és mindennap*) után riportokkal (*Amíg élünk*, *Hazajáró*), regényekkel (*Gyerekidő*, *Fészekhagyók*), elbeszélésekkel (*Varjúleves*) és drámákkal (*Otthonatlanok*, *Mindenáron*) is jelentkezett. 2012-ben, hetvenedik születésnapján jelenhetett meg *Világfa* című válogatott verseskötete, amelynek hetven költeménye szimbolikusan is számot ad az addig bejárt költői út (*Büntelenül*, *Holddal világítottunk*, *Elsötétült arcom*, *Félország, félvilág*, *Közel, távol*, *Megfordult égtájak*, *A magunk szárnyán*) mélyen emberi, a magyarság sorsfajdalmát átérző világról.

Épp a költő-író hetvenedik születésnapjára jelenhetett meg Bakonyi István Serfőző Simon eddigi pályáját, műfaji sokszínűségét bemutató monográfiája is. Serfőző Simon a maga egyszerűségével, visszafogottságával, szolid tartózkodásával, higgadt magatartásával szimpátiát kelt a hallgatóságban: nehéz elfogulatlanul írni róla azoknak, akik már találkozhattak vele. Így van ezzel Bakonyi István is, aki kötete előszavában vall barátságukról: „Több mint három évtizede ismerem Serfőző Simont. Nem tudok róla elfogulatlanul írni, így hát a feladat nehéz” (5). Az Antológia Kiadó gondozásában megjelent személyes hangú kismonográfia az első olyan irodalomtörténeti áttekintés, amely a kezdetektől egészen a *Világfa* megjelenéséig összegzi Serfőző Simon pályaművét. Bakonyi István irodalomtörténész az életpálya egyes állomásait, a köteteket időrendben haladva mutatja be. A kismonográfiát életrajzi

kitérők helyett Serfőző életéből válogatott fényképalbum teszi érdekesebbé, hitelesebbé. A képek nem csupán a költő-író életrajzi adatait illusztrálják, a közelmúlt magyar irodalmának egyes eseményeit is felélevenítik: a Tokaji Íróklub, az Ünnepi Könyvhét, egy-egy emlékülés, a doni zarándokút pillanatképeit rögzítő fotók. Az életút egyes szakaszait lineárisan követő, tudatosan szerkesztett kismonográfia mégsem tekinthető hagyományosnak. A megjelent köteteket egy-egy fejezetben bemutató részeket interjúk foglalják keretbe. A könyvet a szerző Serfőző Simonnal készített interjúja nyitja: itt vall a költő gyökereiről, hovatarozásáról, az ötvenes-hatvanas évek Magyarországról, arról a Tisza-vidéki szegény tanyasi-falusi élményvilágról, amelyből művészete táplálkozik. Zárszó helyett pedig Kodöböcz Gábor interjút olvashatjuk, amely nemcsak Serfőző zagyvarékas gyerekkidejének, lelki-szellemi-erkölcsi nevelődésének bemutatása, hanem létösszegző ars poetica is: az otthonvesztés kínjairól, a vershite sosem cserélő költő világgépéről, az igazság kimondásának örök vágyáról.

Serfőző az 1930-as években kibontakozó Móricz-, Németh László-, Kodolányi-féle népi realizmus és az 1945 utáni nemzeti költészet hagyományait folytatja: az illyési *Nem menekülhetsz* felelősségtudatának, Nagy László látomásos hosszúverseinek és Csoóri Sándor vallomásos költészetének nyomdokait követi. Irodalmi példaképeinek leglényegesebb vonása azonban a nemzeti érdekeket szem előtt tartó sorsvállalás. Népi indíttatású, modern nemzeti költészet táptalajából kicsírázó líráját többen méltatták. A szerző bőséges irodalomtörténeti idézettel tűzdelt kötetében fontosnak tartja megemlíteni, hogy Serfőző világában Cs. Varga István „a szülőföld anteuszi talaját, élményvilágát” (40); Bereti Gábor a magyar költészet „hagyomány megtartó folytonosságát” (161); Pécsi Györgyi a „vallomásos líra megújulását” (171); Kodöböcz Gábor „a tudatosan és szervesen építkező ember minőségeszményét” (176); Vasy Géza „a realista szabadvers hagyományait” (29); Görömbei András „az objektivitást és a tárgyszerűséget”; Bertha Zoltán „a történelmi sors széles és egyetemes horizontjait, a közösségi hovatarozás erkölcsi távlatait” (89) hangsúlyozza.

Bakonyi István mindezen irodalomtörténeti szemlélet ismeretében a fiatal Serfőző Simon első szárnypróbálgatásaitól (1961) a *Világfa* (2012) válogatott versek megjelenéséig követi nyomon a történelmi-társadalmi tapasztalatait rögzítő, nemzetét féltő költő megszólalásait. A *Ma és mindennap* című kötet a pályakezdés szerves és méltó folytatásaként tárgyi hitellel szól a tanyasi-falusi világról. A szerző a tragikus életmozzanatot megelevenítő *Anyám* című verset tartja a korszak legsikerültebb alkotásának: „Éjjel is tőlem alszol. / Égen-földön ott járok dörgő gépek / fekete vasképében. / Angyalok ijednek el az égen”. Bakonyi a *Büntelenül* kötet nehéz életű emberek sorsát bemutató versprózai alkotásaitól, a *Holddal világítottunk* ciklus lírai önéletrajzán át a költői világ beérett gyűjteményeiig (*Elsötétült arcom, Vesztéseink gyűlnek*) veszi sorra a lírai alkotásokat. A nemzeti sorskérdéseket taglaló, nemzetéért felelősséget vállaló költő lírai csúcsteljesítménye a *Feledésből az emlékmű*. A doni katasztrófa áldozatainak emléket állító verskompozíció „számonkérés és lelki leltárkészítés, a sorssal, a történelemmel, az erkölccsel, a nemzettel” (64): „S hogyné sajogna, / hisz naponta szívünkig nyilall, / az idáig irdatlan kerülővel a szérűk, / kertek aljáig elérő Don-kanyar!” Az *Elsötétült arcom* kötet tömör, szikár darabjai éppúgy megragadják a szerzőt, mint a hosszabb lírai áradások. Ez utóbbi verstípusból *Mármint a szavak* című hosszúversének keserű gondolatain is eltűnődik. Serfőző nem csupán az anyanyelv szavait félti az elporladástól, hanem a nemzet széthullásától is tart. Ezt bizonyítják újabb kötetei is: *Félszág, félvilág; Közel, távol; Megfordult égtájak*. Az utóbbi versgyűjtemény egyik legszemélyesebb és legmegrendítőbb költeménye az édesapa halála után írott *Sirató*: „Hová az évek, apám? / Lábadból a járás hová tűnt? / ... Jobb nem látnod e magán átgázoló világot. / Süvölt a világűr hidege. / Míg a magasból távcsövön / a Holdon át figyel, / figyel az Isten.”

Az életmű morális és esztétikai hozadékának betetőzése *A magunk szárnyán* kötet. A monográfia írója nemcsak egy-egy jelenséget, élményt rögzítő versekre koncentrálna, hanem Serfőző balladisztikus-folklorisztikus-népmesei elemekkel átszőtt világképét is megeleveníti (például a Sinka Istvánnak ajánlott *Özvegyek* című alkotásban). Bakonyi István ezt a verskötetet tekinti a serfőzői pálya végső letisztulásának.

A kismonográfia nem műnemek szerint értékeli az életművet, hanem a verskötetek elemző bemutatásával párhuzamosan külön fejezeteket szentel

Serfőző riportjainak, elbeszéléseinek, drámáinak és regényeinek. A monográfia egyik legértékesebb fejezete a *Gyerekidő* regénytrilógia hiteles és részletes bemutatása. A vallomásos fejlődésregényként is értelmezhető műben a belső személyiség fejlődésének útját és a pusztulásra ítélt tanyasi világ tárgyilagos tudósításait is elemzi. A népi szociográfia útját járó író kisepikái művei közül a *Varjúleves* novellái vannak legközelebb a *Gyerekidő* világához. Ez a dokumentatív jellegű novellisztika a társadalmi valóságot igyekszik rögzíteni, noha a szülőföld iránt érzett szeretet és a gyermekkori nosztalgikus emlékek néhol megszépítik a halálra ítélt tanyákról szóló tudósításokat: „Olyan világ ez, amely a szegénységgel együtt magán viseli az idill elemeit is. S ezt nem a megszépítő messzeség hozza napvilágra, hanem sokkal inkább az írónk életében és irodalmi munkásságában alapértéket jelentő hűség” (123).

Serfőző a valóság dramatisztikus kivetítésére törekszik színpadi műveiben. A kismonográfia érdekes része *A drámaíró* című fejezet, ahol a szerző – tőle rendhagyó módon – az időrendet megbontva az 1987 és 2005 között keletkezett drámai műveket (*Otthonatlanok, Át az időn, Jövőlátó, Mindenáron*) együttesen elemzi, értékeli. A régmúlt magyar történelem és a valóságigény ábrázolása mozgatja Serfőző tollát. A misztériumjáték-szerű *Jövőlátó* kivételével mindegyik dráma a XX. században játszódik. Bakonyi István az *Otthonatlanokat* találóan az *Éjjeli menedékhely* miliójehez hasonlítja, de a *Mindenáron* című darabban érzi legहितesebbnek a magyar valóság stációit. A drámákban „bemutatott élethelyzetek és emberi sorsok – ha más társadalmi környezetben is, de – megisméltódnak” (117) – erre figyelmezteti olvasóit drámaiban Serfőző Simon, monográfiájában Bakonyi István. Ezért kell mindig arra az eszmei-etikai tisztességre törekednünk, ami meghatározza Serfőző műveinek világát. Ezt az etikai igényt összegzi Bakonyi István tudatosan szerkesztett, könnyen áttekinthető, szép és hiteles portréja.

S hová tart Serfőző Simon a szülőföld szeretetét, az otthon-lét és otthonlanság érzését, a magyarság sorsát megjelenítő világa? Mindez még nyitott kérdés. A monográfia zárásában olvasható hitvallás szerint azonban egy valami bizonyos: „Az írástudónak sorsközösséget kell vállalnia. (...) egyetlen közösség sem élhet úgy, hogy sorsa kibeszéletlen legyen. Csendbe, hallgatásba merüljön. Különben az összetartozásának eresztékei megroppannak, jövője kérdőjeleződik meg” (178).

Sebők Melinda